

Josep M. Jordan

Del nord i del sud

Diari d'un professor
d'economia

Del nord i del sud

Diari d'un professor
d'economia

Assaig 30

Del nord i del sud
Diari d'un professor
d'economia

Josep M. Jordan

Universitat de València

Aquest llibre ha comptat amb el suport del
PATRONAT SUD-NORD. SOLIDARITAT I CULTURA - F.G.U.V.

© Josep M. Jordan Galduf, 2011

© D'aquesta edició: Universitat de València, 2011

Publicacions de la Universitat de València
Arts Gràfiques, 13 - 46010 València

Disseny de la col·lecció i maquetació: Inmaculada Mesa
Il·lustració de la coberta: fotografia de John C. Warburg (1910)

ISBN: 978-84-370-8895-2

*A la memòria de mon pare.
I també a Josep Vicent Pérez Cerverón, per la seua amistat.*

Índex

Introducció	15
--------------------------	-----------

2006

Any nou	21
Ara fa vint anys.....	22
Sierra Leone.....	24
El Camp de Túria.....	25
Seguretat i desigualtat	27
Manca de perspectiva.....	28
En nom de Déu.....	30
El Marroc	32
Universitat en canvi	34
Joventut.....	36
La batalla de l'aigua	38
Iniciativa València 0,7	40
Convivència intercultural.....	42
Economia criminal	43
Comerç exterior.....	45
Algèria	47
Temps era temps.....	49
A favor del tren.....	51
Final de curs	53
Europa i la Comunitat Valenciana	55
Els Serrans	57
Bandes i bàndols.....	59
Societat global	61
OMC	63
El regnat de Mohamed VI	64
Ensenyament secundari	66
Islamisme extrem	68

La via algeriana	71
Diàleg intercultural	73
Nexe econòmic	75
Àfrica	77
Inseguretat i desordre	79
Muhammad Yunus	80
Europa i les migracions	82
Societat insostenible	84
El futur de la universitat	86
Geografia compromesa	88
Europa i Turquia	90

2007

Línia d'ombra	95
Mediterrània	97
El valor del consens	99
Valencians en la Comissió Europea	101
Espanya i Turquia	103
El veïnatge del Marroc	105
Immigració	107
De Roma a València, 1957-2007	109
Esclavitud	111
Sumar, no restar	113
Llibres oblidats	115
Professor universitari	117
Cooperació al desenvolupament	119
País complex	121
El valor de la pau i la llibertat	123
Competència agrària	125
Mar oberta	127
Sàhara	129
Espionatge	131
Ciutadania	133
Objectius del mil·lenni	135
Món emergent	137
Identitat plural	139

Doblegats pel fanatisme.....	141
A la frontera d'Europa	143
Veïns fora de la Unió Europea.....	145
Immigració i codesenvolupament	147
Història industrial.....	149
Governabilitat i desenvolupament.....	151
El futur de l'agricultura.....	153
Contra la pobresa.....	155
Europa remunta el vol	157
Política econòmica.....	159
Societat sostenible.....	161
Una crisi infantil.....	163
Mirada al futur	165
Descoordinació institucional.....	167
Revisió de la PAC.....	169
Píndoles econòmiques	171
Conte de Nadal	173

2008

Propòsit.....	179
Memòries d'Àfrica	181
Art i migracions.....	182
Guinea Equatorial	184
Bilbao	186
Reptes europeus.....	188
La cooperació valenciana al desenvolupament.....	190
Política migratòria	192
Pot servir l'ètica per a guanyar eleccions?.....	194
Sobre l'ocupació	195
Memòria i gratitud	197
Quants valencians hi ha?.....	199
Unió per la Mediterrània	201
El sector audiovisual valencià	203
Governar per a què?.....	204
Nou progressisme	206
Geografia humana	208

La crisi que vivim	210
Europa.....	212
Pensament i acció	214
Mapamundi.....	216
Amèrica Llatina	218
Notícies d'Algèria	220
El cor de la crisi	222
Inquituds europees	225
Mestres	227
Pobles	229
Litoral.....	231
Qui governa el món?.....	233
La Unió Europea i la Mediterrània.....	234
El Magrib	236
Valors socialdemòcrates.....	238
La Xina al món	240
L'Església dels pobres	243
Món convuls	245
Irlanda	247
L'ajuda en temps de crisi	249
Estancament o inflació?	251
Fer comarques	253
Més transparència i eficiència.....	255
Dues ànimes	257
Enfront de l'economia del frau	258
Vida quotidiana.....	260
Davant del pressupostos de la Generalitat	262
Suport a Barcelona.....	265
El valencià i la globalització	267
Recuperació i cooperació	269
De València al Magrib	271
Enduriment de la política d'immigració?	273
Reptes a la Mediterrània	275
Crisi conjuntural i estructural	278
Estudiants universitaris	280
Tancament d'any	282

2009

Conte de Reis	287
En el desè aniversari de l'euro	289
Vells professors.....	291
Per eixir de la crisi.....	293
Moriscos.....	295
Impulsar l'exportació	297
Campe qui puga?.....	299
Mediterrani i pobresa.....	301
Economistes i filòsofs.....	303
Un valencià en l'FMI	305
Quant de dèficit públic?.....	307
Terra promesa.....	309
30è aniversari.....	311
Vella i nova Europa.....	313
Aliança de civilitzacions	315
Saó	317
Cent anys	319
Quina Europa volem?	321
Llibres i vides.....	323
Esglaons de pobresa	325
Cap a un nou model econòmic	327
Local i global	330
El sentit d'Europa.....	332
Darrera classe.....	334
Els Serrans novament.....	336
La soledat del Parlament Europeu.....	339
Vicent Ferrer.....	341
Literatura i estiu	344
Nova etapa a la Mediterrània	346
La història en moviment	348
Retorn al passat	351
Generacions.....	353
El problema de l'atur	355
Comparació regional de l'atur.....	358
Nou curs.....	360
Epíleg	363

Introducció

El professor ha acabat la classe i se sent cansat. Darrerament els alumnes no semblen massa interessats en la matèria. O tal vegada ell no ha encertat a motivar-los suficientment. ¿Potser està perdent la il·lusió d'altres moments en el treball, o potser els temps canvien massa de pressa i amb prou feines aconsegueix adaptar-se a les noves realitats? Per acabar-ho d'adobar, un dels companys més estimats de la facultat s'acaba de jubilar. Un amic amb qui compartia moltes inquietuds professionals i humanes, i amb qui mantenia un constant intercanvi d'idees. Ara el despatx de l'amic està buit i ell el troba a faltar. Com agafar nous ànims i encarrilar pel millor camí possible la tasca d'ensenyar a la tardor de la vida?

Ho anirà esbrinant a poc a poc. De moment, pensa en una de les coses que encara li aporten una curiosa satisfacció professional en la situació actual: la columna que publica cada setmana en un diari local. Les col·laboracions en aquest periòdic eren més aviat esporàdiques fins fa uns pocs anys, però ara ja tenen un caràcter regular. És una via de comunicació amb un públic ampli i divers que ell troba estimulants. Potser agafarà aquesta columna periòdica com una taula de salvació i farà crònica d'allò que més li interessa en els temps que ara corren. Un particular diari de ruta, on també és possible incloure alguna nota personal.

El professor pensa en tot això, quan de sobte li ve a la ment l'escena d'una classe descrita per Joan F. Mira, en la qual s'imagina fàcilment ell mateix:

Començarem preguntant-nos si es pot entendre el món, és a dir, si la història dels humans és un camí que ha nascut en algun lloc original i va a algun lloc futur, si és una espiral sense fi, una sèrie de cercles o rodes que giren i giren, o si no es pot interpretar ni entendre perquè és només un garbuix de ratlles com les que fan les criatures d'un any quan els donen un llapis i un paper. Vostés si volen m'escolten, i si no, poden dormir o mirar el veí o la veïna, però almenys, per favor, no badallen.

Però, per què tancar-se únicament en la realitat de les aules? El món és molt ampli i va, certament, més enllà del que ens envolta de manera immediata. El professor recorda, per exemple, la carta que va rebre d'un missioner claretà, José Miguel Celma, des de Kupang al gener de 2006. Deia així:

Queridos amigos: Un cordial saludo de nuevo desde estas tierras queridas de Timor en Indonesia. El dinero que me disteis se lo di ayer al econo de los claretianos de aquí para los proyectos que llevamos en Indonesia y Timor Leste: escuela de formación de adultos para un oficio, nuevas instalaciones en las misiones, proyectos de agricultura, ganadería, alfabetización y salud. Algunos ahí me preguntabais si quería volver a Indonesia. Mi vida y mi misión está aquí, y estoy a gusto. No sé si me acomodaría a trabajar ya en ese primer mundo, mucho más difícil que éste: ser congruente y responsable en ese vuestro mundo es más de héroes que en este mundo mío, donde las malarias, los idiomas, las comidas, las ausencias de lo más necesario, incluso la posible muerte violenta, son cosas baladíes y de poca importancia.

Tenia raó el missioner claretià en aquesta comparació de la vida entre els dos móns (el ric i el pobre) o era una mica irònic? No ho sabia del cert, però el professor pensà que potser l'any 2006, en què va rebre aquella carta, era un bon moment per començar el seu diari.

2006

Any nou

Comence l'any llegint el llibre de Manuel Vicent *Verás el cielo abierto*. Magnífic. En línia amb els altres textos que componen el seu cicle autobiogràfic: *Contra Paraíso*, *Tranvía a la Malvarrosa* i *Jardín de Villa Valeria*. Però ací la història apareix narrada en primera persona, com si l'autor estigués disposat a buscar a dintre seu i confessar-se sense ficcions de cap tipus. Complits els setanta, potser Vicent pensa que és un bon moment per a contar coses de la vida personal. El punt de partida és tota una metàfora: un instant en què s'ha tancat el cel amb les pluges de la tardor i, des d'una Dénia solitària, sense els estiuejadors habituals, l'autor recorda i recorda persones, paisatges i símbols.

A la pàgina 20 escriu: «No quisiera mentirme. Tal vez no voy a tener el valor de levantar la tapa de la quesera, con la que trato de proteger mi alma de las moscas, a no ser que la escritura desate el nudo asentado en el diafragma». I l'escriptura de Vicent aconsegueix, en efecte, deslligar-li el nus del diafragma i de la memòria més sincera. Hi ha situacions d'un alt nivell emocional on l'autor tracta d'aclarir els sentiments envers el pare, la mare i altres persones importants en la seua vida. L'amor i el dolor són, ahora, molt presents en el text. Sense caure mai en la nostàlgia, aflora sovint una malenconia de la qual tracta de fugir de seguida mitjançant anècdotes gracioses o, fins i tot, còmiques.

Més endavant escriu també: «Cuando abandoné Valencia para trasladar mi vida a Madrid creí dejar atrás una cultura que olía a cebolla, sin darme cuenta de que en la ciudad estaba ya fermentando una inquietud vital que pronto la convertiría en un espacio lleno de imaginación y locura». El llibre és un relat d'una intensitat progressiva en sensacions i emocions i que acaba quan, metafòricament, la tronada escampa i el cel s'obri per fi. Un text que transmet comprensió humana, transigència i amor a la vida. Me'l va regalar per Nadal un bon amic, i li estic molt agraït per això.

1 de gener

Ara fa vint anys

Ara celebrem el vintè aniversari de la incorporació d'Espanya a la Unió Europea, i d'això parlem a classe. Qui érem aleshores i qui som avui? La situació del país, ara fa vint anys, era francament difícil, perquè es patia una dècada de dificultats econòmiques arran dels dos xocs del preu del petroli haguts el 1974 i el 1979. Aleshores s'havia fet ja, bàsicament, la transició política a Espanya, però encara s'hi havia de fer una transició econòmica a penes encetada. L'entrada d'Espanya en la UE va facilitar aquesta transició i un avanç en un procés de liberalització comercial i de canvi en les regles de funcionament del sistema econòmic. Això era imprescindible per a poder progressar, i difícilment ho hauríem pogut fer en solitari, sense la pressió i l'ajuda europea.

La sol·licitud d'adhesió d'Espanya a la Comunitat Europea es va cursar pel juliol de 1977, una vegada celebrades

les primeres eleccions democràtiques després de la mort de Franco. I les negociacions d'adhesió començaren al febrer de 1979, quan ja s'havia aprovat en referèndum l'actual Constitució Espanyola. Foren unes negociacions llargues i difícils, que es tancaren a la fi pel març de 1985. El desig del nostre país d'incorporar-se a la Unió Europea anava més enllà de raons econòmiques. Era la voluntat, àmpliament compartida, de superar un aïllament secular respecte a Europa, d'estabilitzar la democràcia i modernitzar el país.

Vint anys després de l'entrada d'Espanya en la Unió Europea és bo recordar tot això. Els canvis econòmics i socials que han ocorregut en aquest període han sigut, realment, molt profunds. Canvis en el sistema econòmic i en les pautes de comportament dels distints agents socials. La integració comunitària ha afavorit el desenvolupament econòmic i la convergència amb els nivells de vida i les formes d'organització existents a Europa. La renda per càpita espanyola era de prop del 70% de la mitjana de la UE-15 el 1986, i ara és de prop del 90%. L'adopció de l'euro ens ha donat una major estabilitat macroeconòmica, i la formidable ajuda financera rebuda (dels fons estructurals) ha permès la realització d'ajusts productius que eren necessaris i l'emptenta del desenvolupament regional.

És clar que ara som un país ben diferent d'aquell que érem vint anys enrere. Però afrontem nous reptes en un món globalitzat, i la Unió Europea s'ha eixamplat i ha incorporat països que són més pobres que nosaltres. Els sectors tradicionals de l'economia valenciana afronten una major competència internacional, i calen ajusts permanents per a respondre a aquest repte. La nostra societat està obligada a ser més dinàmica i adaptable a uns canvis constants.

Sens dubte, comptem amb més capacitats per poder respondre a tots aquests desafiaments, i ho hem de saber fer sense tanta ajuda com vam rebre quan érem més pobres.

7 de gener

Sierra Leone

Aquesta setmana els diaris informen sobre Sierra Leone, país costaner de l'Àfrica occidental. Diuen que, quatre anys després de finalitzada una llarga i cruel guerra civil, l'ONU ha donat per acabada la seua missió de pau en aquell país i se'n retiren els cascos blaus. El país es disposa, per tant, a funcionar amb les seues pròpies forces. Em pregunte si podrà fer-ho. I també em pregunte què deu pensar de tot això Antonio Mateu, un farmacèutic valencià, de Picanya, que hi va ser cooperant en plena guerra fins que va ser segrestat. Hi han desaparegut, per ventura, les causes que provocaren aquella guerra el 1991? Tant de bo fos així, però el país encara pateix molta pobresa, injustícia i corrupció.

Sierra Leone ocupa el penúltim lloc del món (només per davant de Níger) en l'índex de desenvolupament humà del Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD), a causa dels seus baixos nivells de renda per càpita, d'educació i de salut. Prop del 60% de la població (que ascendeix a uns cinc milions d'habitants) viu amb menys d'un euro per dia, la desocupació es troba molt estesa entre la joventut (nodrida de gent que fins fa poc eren xiquets soldat), i a banda està el càstig de la SIDA (que fa que l'esperança de vida en nàixer siga de tan sols 41 anys). Podrà aquest país (igual com altres de l'Àfrica) superar els seus

fantasmes crònics i avançar gradualment per un camí de pau, desenvolupament i benestar?

El desig d'aconseguir-ho està molt present en una població farta de la guerra, però caldrà posar-hi els mitjans necessaris i per fer-ho necessiten molta ajuda exterior. En aquest sentit, resulta crucial dotar-se d'un bon marc institucional i millorar el governament del país, des de l'àmbit central fins a l'àmbit local. Sobretot, serà fonamental eliminar de soca la corrupció vinculada a l'extracció de diamants i a les agències agroalimentàries. A la fi, el futur de Sierra Leone es troba en mans dels mateixos ciutadans i dels seus dirigents, que haurien de donar una prioritat absoluta al desenvolupament econòmic i social, a la superació de la fam i a l'accés generalitzat de la població a l'educació i a la sanitat. Però la cooperació internacional és molt important, ja que la pau assolida és ara mateix molt fràgil i vulnerable. Sens dubte, hi cal una estratègia integrada d'estabilització i desenvolupament que tinga el suport de la mateixa ONU.

12 de gener

El Camp de Túria

Les dades publicades recentment per l'INE confirmen que el Camp de Túria és una de les comarques valencianes que ha experimentat un major creixement demogràfic, en termes relatius, des de 1990. Només la supera el Baix Segura, i hi queden per darrere comarques tan dinàmiques com la Marina Baixa, la Marina Alta i la Plana Alta. En concret, el Camp de Túria ha passat d'uns 75.000 habitants al principi dels anys noranta a uns 125.000 habitants en l'actualitat.

Aquest fenomen ha estat analitzat per l'Institut d'Estudis Comarcals del Camp de Túria, que en diferents congressos i diverses publicacions ha reivindicat una bona ordenació de l'àrea enfront de la gran voracitat urbanística.

És clar que una part de l'augment de la població de la comarca s'ha degut, com en altres comarques valencianes, a la immigració procedent de l'exterior. Però un factor més específic del Camp de Túria ha estat l'impacte que ha rebut de l'expansió urbana de l'àrea metropolitana de València. Aquesta expansió s'ha produït d'una manera radial i concèntrica: radial, per la influència de les principals vies de comunicació; concèntrica, perquè la dispersió urbana s'ha realitzat gradualment des del nucli central de l'àrea metropolitana cap a la perifèria. Tot això implica un alt grau de connectivitat i interdependència entre les distintes parts de l'àrea d'influència de València, la qual cosa es tradueix en un intens tràfic de persones i mercaderies al si d'aquest espai.

El 1992 es va construir l'autovia de València a Llíria (la CV-35, que és l'eix viari central del Camp de Túria) i això ha tingut un impacte formidable en l'evolució demogràfica, econòmica i social de la comarca, com també l'ha tingut el *bypass*. L'àrea metropolitana de València ha induït, així, un efecte d'arrossegament sobre el Camp de Túria i ha accelerat el procés d'urbanització de la comarca. És clar que això ha implicat, d'una banda, certs efectes positius. Però, d'una altra, s'hi han agreujat també certs problemes. Per això el repte de millorar l'ordenació territorial, l'accessibilitat exterior (no sols a través de l'ampliació de la CV-35, sinó més aviat mitjançant les vies ferroviàries) i la preservació dels espais i els recursos naturals de la comarca.

20 de gener

Seguretat i desigualtat

Dies enrere trobí la cita d'unes paraules que va pronunciar el secretari d'estat dels Estats Units, E. R. Stettinius, el 1945: «La batalla per la pau ha de ser lliurada en dos fronts. El primer front és el de la seguretat, en què vèncer significa conquerir la llibertat per a viure sense temor. El segon és el front econòmic i social, en què la victòria significa conquerir la llibertat per a viure sense misèria. Només la victòria en tots dos fronts pot assegurar en el món una pau duradora».

Quede meravellat per la saviesa d'aquestes paraules i les guardi per als meus estudiants. Quina amplitud de mires tenien alguns líders d'aquella generació (que va viure una situació límit), i quina miopia tan gran tenen alguns dirigents actuals. Com el president dels Estats Units, George Bush, que des dels terribles atemptats que va patir el seu país al setembre de 2001 optà pel predomini de l'acció militar enfront d'altres alternatives possibles, tot ignorant consells tan interessants com els que havia formulat el senyor Stettinius seixanta anys abans.

A hores d'ara, els principals desafiaments per a la pau i la seguretat internacional es troben centrats no sols en el terrorisme i l'existència d'armes de destrucció massiva, sinó també en els desequilibris econòmics i socials, en la violació dels drets humans, en l'esgotament d'alguns importants recursos naturals i en altres problemes de caràcter mediambiental que amenacen la sostenibilitat de la vida al planeta. Desafiaments que guarden una relació entre si.

Com ha assenyalat el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) el 2005: «La seguretat

col·lectiva depèn cada vegada més de la capacitat d'actuar davant les causes profundes de la pobresa i la desigualtat; tanmateix, per cada dòlar que gasten els països rics en ajuda, assignen altres deu dòlars a pressupostos militars». Guarde també aquesta cita per als meus estudiants i la complemente amb una altra del president brasiler Lula da Silva: «Lluitar contra la fam i la pobresa i promoure el desenvolupament són les vertaderes vies sostenibles per aconseguir la pau mundial».

Cal reconèixer que el procés de globalització econòmica ha d'anar acompanyat d'una globalització política, social, judicial i de drets humans. Que són imprescindibles les organitzacions multilaterals (com l'ONU) i una legalitat internacional. I que s'han de crear les condicions necessàries per evitar els conflictes armats, tot actuant enfront dels problemes socials i mediambientals existents en el món actual.

25 de gener

Manca de perspectiva

De vegades ens falta perspectiva. Pense, com l'empresari Juan Roig, que hi ha un excés de tensió en la vida política, la qual cosa no resulta positiva per al conjunt de la societat. Aquesta tensió s'alimenta des d'unes instàncies (polítiques i econòmiques) els interessos de les quals pareixen desbordar les regles d'allò que seria més raonable des d'un punt de vista general. Potser al final, la ciutadania farà pagar un preu just als responsables d'aquestes conductes. Però no estaria malament que es reconduïssen les coses i es trobés

un camí on es reprenguessen els consensos necessaris i les discrepàncies es donassen sense violentar els procediments democràtics i el rigor racional. Per què no alçar el cap i albirar l'evolució del nostre país, a fi de no arriscar massa i continuar avançant en els nivells de benestar, cohesió social i llibertat?

Durant la dictadura del general Franco, els nivells de renda per càpita d'Espanya eren encara el 1950 els mateixos de 1918. La recuperació econòmica del país es va veure obstaculitzada fins el 1959 per la política autàrquica i intervencionista del règim franquista. D'aleshores ençà, l'obertura econòmica del sistema va conduir a canvis estructurals molt significatius en la societat espanyola. Hi va haver una combinació de creixement econòmic, expansió industrial i fluxos migratoris que van reduir les desigualtats socials. Tot i així, el 1970 la taxa d'analfabetisme era del 10%, i només el 6% de la població tenia estudis secundaris. La tributació i la despesa pública eren baixos, i escassa la política social de caràcter redistributiu.

L'arribada de la democràcia va canviar la magnitud i el paper del sector públic. A pesar de la crisi econòmica internacional (que va tenir lloc durant la segona meitat dels anys setanta i principi dels vuitanta), la democratització va comportar un augment de les polítiques socials i redistributives (en infraestructures, educació, salut i programes socials). Això es va veure reforçat amb la descentralització i la construcció de l'Estat de les Autonomies (que ara es vol completar amb un major federalisme fiscal). I l'entrada d'Espanya en la Unió Europea va acabar d'impulsar la modernització política, econòmica i social del país, de manera que la renda per càpita actual (de més de 20.000

euros) ens aproxima a la mitjana de la Unió Europea i ens situa en el grup de països rics del planeta.

El camí recorregut fins ací il·lustra, per tant, una bona complementarietat entre democratització, creixement econòmic i consecució de majors nivells d'equitat social. Arran de tot això, el nostre país és vist, freqüentment, com a exemple o model per part d'altres països que pretenen avançar per la senda del desenvolupament. Naturalment que continuen havent-hi molts problemes i han aparegut nous desafiaments. Entre els quals, la necessitat d'aconseguir una millora en els àmbits de l'educació, la investigació i la innovació, com també en la cohesió social i la integració dels col·lectius immigrants, i en l'ordenació territorial i el desenvolupament sostenible. Pense que, sense perdre'ns en falsos debats, aquests són els principals objectius en què s'ha de concentrar l'anàlisi i l'acció pública.

9 de febrer

En nom de Déu

La virulenta reacció de determinats col·lectius islàmics respecte d'unes vinyetes sobre el profeta Mahoma publicades a Dinamarca dies enrere, ens pareix summament desmesurada als ciutadans europeus. Denota la gran sensibilitat que hi ha en el món musulmà sobre els assumptes religiosos i, més encara, la seua gran susceptibilitat davant d'uns països occidentals que antany els dominaren i ara creuen que els mostren altivesa i menyspreu perquè estan més desenvolupats. Per això hi cal una certa comprensió i una resposta positiva per part europea. Però també és veritat

que la gran desigualtat social que hi ha en la majoria dels països islàmics evidencia igualment que les seues classes dominants entrebanquen el desenvolupament i utilitzen la religió com una excusa per tal d'amagar les pròpies responsabilitats.

Sens dubte, hi ha una gran desigualtat en el món actual en general. Els 1.000 milions d'habitants que viuen als països rics tenen, per terme mitjà, una renda per càpita anual de 32.000 dòlars, mentre que els 3.000 milions d'habitants que viuen als països de renda mitjana tenen uns ingressos per càpita de 6.500 dòlars i els 2.300 milions d'habitants que viuen als països de renda baixa tenen uns ingressos per persona de 1.200 dòlars. Aquestes enormes disparitats cal que s'atenuen. La pobresa assoleix unes proporcions escandaloses a tot Àfrica i en bona part d'Àsia i Llatinoamèrica, i Occident s'hi ha d'implicar molt més per resoldre aquest problema.

Precisament, aquesta setmana té lloc a València una trobada de càtedres UNESCO de tot Espanya, organitzada pel Patronat Sud-Nord (Solidaritat i Cultura) de la Universitat de València, a fi de debatre sobre el desenvolupament humà sostenible i la diversitat cultural. La qüestió és que les desigualtats no existeixen només en l'àmbit internacional, sinó que abunden també al si dels distints països. És més, aquestes desigualtats són més grans, en general, als països pobres, els quals manquen també, majoritàriament, d'institucions de govern democràtiques. Els alts graus de desigualtat tendeixen a conformar institucions socials que afavoreixen sistemàticament els interessos dels més poderosos. I en el món musulmà nombrosos dirigents i grups influents veuen en la protesta radical enfront d'Occident

una forma d'amagar el seu immobilisme, la seua dominació social i les seues mancances democràtiques.

Entre els països del món que ofereixen un alt grau de desigualtat apareixen precisament Iran i Síria, on la reacció davant de les vinyetes daneses ha sigut més extremada. Això ens indica que, a més de l'exigència d'una política redistributiva a escala mundial, hi ha també la necessitat d'instrumentar polítiques en pro d'una major distribució de la riquesa (i de les oportunitats socials) al si dels països pobres. Les classes dirigents de nombrosos països islàmics haurien de deixar d'amagar, mitjançant falsos pretextos de caràcter religiós, la seua escassa voluntat de promoure un progrés generalitzat. Perquè el veritable desenvolupament passa per afavorir la possibilitat que les poblacions de cada país aconseguen un major grau de llibertat i benestar, tot participant d'allò que la humanitat ha assolit a l'hora present.

16 de febrer

El Marroc

Quan el Marroc està a punt de celebrar el 50 aniversari de la seua independència, l'estret de Gibraltar continua sent una gran fossa que separa dos móns, atès que la mitjana de renda per càpita és a Espanya (en termes reals) més de sis vegades superior a la del veí del sud. Amb tot, alguna cosa sembla moure's al Marroc. Les reformes que va començar a aplicar-hi el rei Mohamed VI, després de la mort de son pare, són encara prou tímides al present, però a poc a poc van produint algun efecte. La societat marroquina mostra

avui més vivor que fa uns anys. Potser això al final oferirà més esperança a una joventut que continua tenint, ara mateix, la major expectativa en l'emigració.

He estat recentment a Marràqueix, amb ocasió d'un projecte europeu de cooperació en matèria de formació entre les universitats del nord i del sud de la Mediterrània. Aquesta ciutat, d'edificis color rosat i amb una població semblant a la de València, és la capital del sud del Marroc. Situada a les proximitats de l'Atles (la barrera muntanyosa que la separa del desert), Marràqueix és una important destinació turística. El turisme s'està convertint, de fet, en una indústria clau per al conjunt del Marroc. Però al Palau de Congressos de Marràqueix hi havia aquells dies reunions que revelaven també altres apostes del país cap al futur: d'una banda, un fòrum nacional d'estudiants raonava sobre diverses orientacions professionals; d'altra, un congrés d'actors econòmics i experts reflexionava sobre la millora de la competitivitat empresarial i l'atracció d'inversions estrangeres.

Açò últim és de gran interès per al Marroc. Amb aquesta finalitat, s'hi han realitzat notables reformes econòmiques, s'avança en l'aplicació d'un acord d'associació amb la Unió Europea, s'han signat acords de lliure comerç amb Turquia, Egipte, Jordània i Tunísia, així com un altre amb els Estats Units. Tot això és, alhora, d'alt interès per a Espanya i la Comunitat Valenciana, ja que som importants socis comercials i inversors del Marroc. A fi d'aprofitar els processos d'obertura d'aquest país, el Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç ha llançat un pla que pretén impulsar l'establiment de les nostres PIME al Marroc i reforçar-hi la imatge de les empreses espanyoles. D'altra banda, la

Conselleria d'Empresa, Universitat i Ciència ha posat en marxa una unitat de cooperació empresarial i tecnològica amb el Marroc, que pretén millorar les relacions econòmiques de la Comunitat Valenciana amb aquest país en matèria empresarial, universitària, científica i tecnològica.

Afortunadament, va canviant a poc a poc la nostra visió del Marroc, i en lloc de veure només aquest país com un simple competidor, anem considerant-lo també com un soci i veí amb qui es poden abordar conjuntament els reptes de la globalització. La modernització i el desenvolupament del Marroc no són, així, indiferents per a nosaltres, ja que hi ha un interès compartit de caràcter humà i geoestratègic. Europa comença a Espanya (no als Pirineus) i cal que això no siga a costa d'aprofundir la bretxa de desenvolupament entre nosaltres i el nord d'Àfrica, sinó d'afavorir la seua participació en el nostre propi benestar, ja que a la fi això va també en benefici nostre.

23 de febrer

Universitat en canvi

«Ameu saviesa e bon saber, après Deu». Aquesta llegenda, damunt la Mare de Déu de la Sapiència, presideix el paranimf de la Universitat de València a l'històric edifici de La Nau. Són més de cinc cents anys els que té aquesta vella institució, fundada el 1502, de la qual han derivat les altres universitats valencianes. Una institució, la història de la qual ha marcat el nivell de l'activitat intel·lectual i científica de la societat valenciana.

Ahora, com ha explicat Marc Baldó, la vida università-

ria s'ha inserit dins els corrents ideològics i les controvèrsies de cada època, amb el rerefons de la problemàtica social i política dels distints moments. Una història complexa i no lineal, amb avanços i estancaments, esperances i frustracions, però l'humanisme renaixentista, la Il·lustració (amb la màxima «Aprendre a pensar») i el pensament científic modern s'hi han anat imposant. Quina és la situació de la universitat a hores d'ara? Quins són els seus principals reptes per tal de servir millor el conjunt de la societat?

Avui se celebra l'elecció d'un nou equip de govern a la Universitat de València. L'actual rector, Francisco Tomàs, es presenta a la reelecció en el segon i darrer mandat que li permeten els Estatuts. És l'únic candidat al càrrec: la seua gestió ha resultat fins ara bastant eficaç i ha comportat un cert equilibri entre els diferents punts de vista del col·lectiu universitari. Això, en un difícil context de canvi social, polític i econòmic. No hi haurà, així, ara, pugna entre distintes alternatives electorals, però caldrà que no baixe la participació universitària en la present convocatòria: és d'interès de la mateixa institució i del conjunt de la societat valenciana. La campanya electoral, les passades setmanes, ha estat un bon moment per debatre amb el candidat sobre les distintes línies d'acció possibles i aportar-hi suggeriments.

Estem lluny d'aquella institució elitista d'altre temps, per això les darreres dècades la Universitat ha realitzat reformes de diferent tipus en el context d'una societat més oberta, una economia més competitiva i un ràpid canvi tecnològic. La vella Universitat de València, sota la direcció del rector Francisco Tomàs, vol respondre als nous reptes de la societat global amb una millora de la qualitat de la

docència i la investigació. Hi ha també la meta de la convergència universitària en un Espai Europeu d'Educació Superior, que força el quefer dels diferents departaments universitaris.

Formar intel·lectualment els estudiants i preparar-los per inserir-se en el mercat de treball són les missions tradicionals de la universitat. La de València, a més a més, ha cercat des de fa temps una certa projecció social i un compromís cívic, tot apostant pels valors de la llibertat, la creativitat i la solidaritat. Combinar el saber i el debat des de distintes disciplines amb el rigor necessari (lluny de qualsevol demagògia), i apostar per la cooperació a favor d'un desenvolupament humà i sostenible: aquestes són algunes marques i exigències pròpies que cal que la Universitat de València continue impulsant amb el nou equip de Francisco Tomàs.

1 de març

Juventut

«La meua vida serà pitjor que la dels meus pares». Aquesta frase, tan carregada de desesperança, va ser pronunciada fa uns dies per una estudiant de Biologia en les mobilitzacions contra el contracte de primera ocupació que propugna el Govern francès (un contracte que tracta de facilitar l'ocupació, però que també facilita l'acomiadament). La frase pot parèixer exagerada, però denota la percepció que té una certa joventut francesa i europea, que pensa que els drets socials estan caient excessivament i el futur es troba ple d'inseguretat. Què és el que s'hi pot fer?

En efecte, els joves, en general, afronten creixents dificultats en el seu procés d'inserció en el mercat de treball. A França, a Espanya i en el conjunt d'Europa. Suporten taxes de desocupació i de temporalitat molt elevades, i contractes molt precaris durant llargues etapes. Tot això dificulta l'emancipació de la família i el començament de la vida d'adult. És una joventut que assumeix la dificultat d'adaptar-se a les condicions actuals i es troba disposada a guanyar-se un lloc en la societat. Però, com ajudar-la més en aquest procés?

D'una banda, és necessari millorar el funcionament del nostre sistema educatiu (un terreny en què, segons el recent informe PISA de l'OCDE, Europa està perdent la carrera enfront d'Estats Units i Japó). D'una altra, cal potenciar els instruments per a facilitar l'entrada en l'activitat laboral. Molt s'ha fet ja en aquest sentit, és cert, però és necessari fer encara més: en matèria d'orientació per a l'ocupació, suport en la recerca del primer treball, establiment de pràctiques i cooperació més intensa entre les institucions educatives i les empreses.

En definitiva, tal com assenyala un l'informe del Comitè Econòmic i Social *El papel de la juventud en el sistema productivo español*, cal avançar en l'aplicació de polítiques actives d'ocupació dirigides a la joventut, i tenir una coneixença tan completa com siga possible de la incidència d'aquestes polítiques en els distints col·lectius de joves. En aquest sentit, cal promoure més actuacions en el marc de l'Estratègia Europea per a l'Ocupació i potenciar el procés de creació d'activitats (i empreses) entre els joves.

La protesta juvenil a França, igual que les onades de violència que s'han viscut en les perifèries urbanes d'aquest